

Kolossa Sándor

Katonai antropológia?

Beszámoló *A kulturális antropológia lehetőségei a nemzetközi műveletek támogatásában* című tudományos konferenciáról

A konferencián harmadik alkalommal találkoztak egymással a hadtudomány és a kulturális antropológia képviselői. Megvitatták, hogy a nemzetközi szinten végrehajtásra kerülő katonai műveletek sikerét nemcsak az alkalmazott fegyverek és harcászati módszerek befolyásolják. Jelentős szerepet játszik az is, hogyan használják a társadalomtudományok, kiemelten a kulturális antropológia elveit, módszereit a katonai feladatra történő felkészítés és a végrehajtás során.

A kultúrantropológia lehetőségei a nemzetközi műveletek támogatásában címmel rendezett tudományos konferenciát 2012. május 31-én a Magyar Hadtudományi Társaság Civil-katonai kapcsolatok szakosztálya a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Hadtudományi és Honvédtisztképző Karával (HHK) együtt a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0001 Tudományos képzés műhelyeinek támogatása, Kockázatok és válaszok a tehetség-gondozásban (KOVÁSZ) program keretében. A konferencia lebonyolításában együttműködő partnerként részt vett a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központja (MH CKELMK), a Magyar Kulturális Antropológiai Társaság (MAKAT), valamint a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karának Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézete.

Az NKE Hungária körúti kampuszán megtartott konferencián immáron harmadik alkalommal tanácskoztak a kulturális antropológia és a hadtudomány képviselői. A résztvevők megállapították, hogy a nemzetközi együttműködésben végrehajtott katonai műveletek sikerét – az alkalmazott fegyverek és harcászati módszerek mellett – jelentősen befolyásolja az is, hogy a feladatra történő felkészítés és annak végrehajtása során hogyan használják a társadalomtudományok, kiemelten a kulturális antropológia módszereit.

A rendezvény megnyitása után a rendező-együttműködő szervezetek nevében dr. Boldizsár Gábor ezredes az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának dékánja, dr. A. Gergely András, a Magyar Kulturális Antropológiai Társaság elnöke, dr. Kotics József, a Miskolci Egyetem BTK Kulturális és Vizuális Antropológiai

Intézetének igazgatója, dr. Nagy László ny. ezredes a Magyar Hadtudományi Társaság elnöke és Szilágyi Csaba ezredes, a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központ parancsnoka köszöntötték a konferencia résztvevőit, illetve szóltak a téma időszerűségéről és fontosságáról.

* * *

A délelőtti blokk levezető elnöke, dr. Boldizsár Gábor ezredes, bevezetőjében szólt arról, hogy a katonai műveletek – így a béketámogató műveletek is – soha nem tiszta katonai térben, hanem egy valamilyen szinten szervezett és működő társadalmi térben zajlanak. A művelési környezet tanulmányozásában, helyes értékelésében ma már jelentős segítséget nyújthatnak a katonáknak az alkalmazott társadalomtudományok, különösen a kulturális antropológia. Utóbbi katonai műveletekben való alkalmazhatóságáról már több éve folyik eredményes diskurzus, közös kutatómunka a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központja, a Magyar Kulturális Antropológiai Társaság valamint a Miskolci Egyetem BTK Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézete között a MHTT Civil-katonai kapcsolatok szakosztályán belül.

A konferencia első előadója, dr. A. Gergely András a kulturális antropológia katonai műveletekben való alkalmazhatóságával összefüggésben kiemelte, hogy a diszciplína alapvető módszere az ún. résztvevő megfigyelés, a megkérdezés, megismerés, megértés. A kulturális antropológia nem válaszokat ad, hanem inkább kérdéseket tesz fel. Az ember és kultúrájának komplexitása valamint a katonai művelési hatékonyság e tekintetben nem összemérhető. A katona teljesíti a kapott feladatot, „győzni akar”, a másik kultúrájának a megismerése számára csak eszköz a győzelem elérése érdekében. De vajon lehet-e a megszálló katona hitelesen résztvevő megfigyelő? Nyilvánvalóan nem. Meddig terjed a kulturális antropológiával foglalkozó szakember tudományetikai felelőssége? Hol találkozik a katona érdeke a helyi közösség érdekével? Meghatározhatjuk-e egy tőlünk teljesen más kulturális közösségnek, hogy hogyan éljen? A katonai művelési környezetben eltérőek a felek érdekei és ezt a különbséget mindkét fél érzékelteti. Mégis, úgy kell legyőzni a másikat, hogy az kulturálisan ne érezze vesztesnek magát.

Dr. Kotics József előadásában kiemelte, hogy az idegen környezetben tevékenykedő a katonák számára rendkívül fontos az interkulturális konfliktusok, interkulturális félreértések lehetőségének a tanulmányozása. Minden béketámogató katonai művelési térségben megtalálható valamilyen többségi és kisebbségi csoport szembenállása, mely csoportok általában etnikai, vallási, kulturális alapon szerveződnek. A béketámogató művelet során pedig megjelenik egy harmadik csoport, a béketámogató, amely szintén más etnikai, vallási, kulturális közegehez tartozik. Nagyon nehéz egy harmadik félnek megérteni a gyakran történelmi gyökerekkel rendelkező konfliktus lényegét. A nemzetközi felhatalmazással beavatkozó harmadik fél arra törekszik, hogy a fegyveres konfliktust megszüntesse. Mindaddig a helyszínen kell azonban maradnia, amíg a szembenálló felek nem képesek áttérni konfliktusuk békés eszközökkel történő rendezésére. Ez sokszor hosszú évekig elhúzódhat és az idegen katonai erő – a biztonság szavatolásán túl – kezdetekben intenzívebben, később egyre több feladattól visszavonulva vesz részt a helyi társadalom építésében. Az interetnikus konfliktusok

gyakran etnopolitikai konfliktussá alakulnak, mely konfliktus egyidejűleg interkulturális konfliktus formájában is megnyilvánulhat. Ennek gyökerében pedig általában megtalálható az interkulturális félreértés. Nagyon fontos a konfliktus megoldása szempontjából, hogy kialakuljon a felek között egy kulturális kommunikáció. A kulturális antropológia ahhoz nyújthat segítséget, hogy a felek megérthessék a másik kommunikációs üzenetei mögött megbúvó kulturális logikát, hogy a *miértek* megértésével társulhasson a *hogyanokhoz* – zárta előadását a professzor.

Dávidné Koppányi Zsuzsa kulturális antropológus, az MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ főelőadója *A kulturális antropológia a haderő szolgálatában* című előadásában abból indult ki, hogy diszciplína és a haderő egymásra találása nem új keletű. Az együttműködés több ország (például az USA, Nagy Britannia, Norvégia stb.) hadseregében már jól működik, bár kétségekívül vitákat is gerjeszt (főként az amerikai módszer). Magyarországon néhány éve indult meg egy párbeszéd a két szakterület művelői között, gyakorlatilag egy időben a kulturális antropológia haderőben történő alkalmazásával. Az együttműködés főbb területei a felkészítés, a hazai háttértámogatás (tapasztalat-feldolgozás, anyaggyűjtés, elemzések, értékelések) és a terepen végzendő kutatás, adatgyűjtés. A Magyar Honvédségben az antropológusok alkalmazásának legfontosabb formája misszióra készülő személyi állomány felkészítésekben való részvétel. Tapasztalatok azt mutatják, hogy nemcsak ismeretátadásra, hanem kompetenciák kialakítására lenne szükség. Ebben segíthetne például az egyetemi tananyagba való beemelés. Annál is inkább, mert az idegen környezetben egyre nagyobb szerephez jutnak a kultúraspecifikus tárgyalástechnikai ismeretek is. A szakma művelői számára a legnehezebben megvalósítható feladat a kutatás, adatgyűjtés a terepen. A kulturális antropológia terepmunka-módszerei ugyanis csak részben alkalmazhatóak a műveleti területen. Az amerikai hadsereg által alkalmazott módszerek – haderőink különbözősége és az eltérő műveleti feladatok miatt – nálunk nem alkalmazhatóak közvetlenül. Egy humán környezetelemző rendszer egyes elemei (hazai adatgyűjtés, tapasztalat-feldolgozás, célcsoport-elemzéshez szükséges képességek kialakítása; szociológus, politológus, biztonságpolitikus, CIMIC/PSYOPS-szakember, antropológus szakértők jelenléte az állományban; funkcionális szakértői csoport létrehozása) már fellelhetőek az MH CKELMK-ban. A rendszer teljes kiépítése esetén az MH CKELMK a humánkörnyezet-elemző képesség egyik hazai bázisa lehetne – hangsúlyozta az előadó.

Rózsa Tibor ezredes, az MH Összhaderőnemi Parancsnokság Civil-katonai Kapcsolatok Főnökségének főnöke *Kulturális tudatosság a válságkezelő műveletekben* című előadásában elmondta, hogy a címben jelzett témakörében több nemzetközi kutatási projekt valósult meg a közelmúltban, illetve van jelenleg is folyamatban. Utalt arra is, hogy a CIMIC Kiválósági Központ a kulturális tudatosság terén saját modellt dolgozott ki Advanced Cultural Competence modell néven. A kulturális tudatosság lényegét a következőképpen fogalmazta meg: *„megérteni a saját és más országból vagy más háttérrel rendelkező emberek közötti különbségeket, különösen az értékek és attitűdök vonatkozásában. Arra való képesség, hogy mintegy kívülről szemlélve, tudatosan felismerjük és beazonosítsuk saját kulturális értékeinket, meghatározottságunkat, meggyőződéseinket és szemléletmódunkat.”* A kulturális különbségek tudatossága: *„a sajátunktól eltérő kultúra megértésének, megismerésének képessége, a tanult ismeretek kompetencia szintű használata”.*

Az MNE-6 4.3 kutatás célja (melyben a Magyar Honvédség is részt vett): „*egy magasabb szintű kulturális tudatosság kifejlesztése a szövetséges erők és partnereik számára a műveleti környezet komplex értelmezésének/elemzésének elősegítésére*”. A kulturális ismeret szintjei: a tudatosság, a megértés és a kompetencia. Az előadó a kulturális különbségek jobb megértéséhez 5 különböző dimenzióban tartja célszerűnek egy adott ország vagy régió elemzését. Ezek a következők:

- *A fizikai* (földterület, vízkészlet, természeti erőforrások, környezet stb.).
- *A gazdasági* (termelői szektor, kereskedelem, szűkös erőforrások kihasználása, vállalkozói bizalom, feketekereskedelem, ipar, gazdaság stb.).
- *A társadalmi* (társadalmi kapcsolatok összessége (egy-egy réteg egymáshoz való viszonya: öregek-fiatalok, férfiak-nők, szegények gazdagok stb.).
- *A politikai* (hatalommegosztás rendszere és a politikai struktúra felépítése).
- *Az identitás* (az adott nép, társadalom történelme, hiedelmek, amelyek formálták az identitást és a vallás).

Az USA Védelmi Minisztériuma az iraki és afganisztáni műveletek tapasztalatai alapján indította el minden haderőnemen belül az úgynevezett *Kulturális Különbségek Kompetenciája* (Cross Culture Competence – 3C) programot. Ez ma már a missziós felkészítés szerves része. Vezetői és általános modult tartalmaz. A vezetők külön felkészítést kapnak és a program keretében megszerzett ismereteiket a műveleti tervezés teljes spektrumában alkalmazzák. A 3C tehát a döntéshozatali folyamat szerves része lett, melynek célja, hogy a haderő a kulturális különbségek ellenére is képes legyen hatékonyan működni bárhol a világon. A kulturális tudatosság pozitív hatást gyakorol a katonai műveletekre: hatékonyabb kommunikáció a helyi lakossággal; hatékonyabb együttműködés a területen lévő szervezetekkel; a parancsnokok adekvát, pontos információkhoz jutnak; biztosított a döntés-előkészítés hathatósabb támogatása. Mindezek alapján az előadó a hagyományos terület-specifikus kulturális felkészítés helyett a kulturális tudatosságra épülő kompetencia kialakítását tartja fontosnak.

Hetzmann Diána szerződéses főhadnagy, az MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ munkatársa *Az alkalmazott antropológia haszna a CIMIC-műveletekben* című előadásában azt hangsúlyozta, hogy a műveletek végrehajtása során alapvető fontosságú az alkalmazott antropológiai tudásanyag és módszerek felhasználása.

Sztankai Krisztián szerződéses főhadnagy, az MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ kulturális antropológusa *A kulturális antropológia megjelenése az ISAF afganisztáni műveletekben – együttműködés és tapasztalatok* című előadásában történelmi példákon keresztül mutatta be, hogy kiváló kulturális antropológusok hogyan segítették hadseregüket a különböző háborúkban a győzelem elérésében. Az USA hadseregében az Afganisztánban harcoló csapatokat Kultúra Elemző Csoportok (Human Terrain and Analysis Team – HTAT) segítik az ún. Kultúra Elemző Rendszer (Human Terrain System – HTS) keretében. Az előadó elmondta, hogy 2011-ben, az afganisztáni Baghlan tartományban együtt dolgozott ilyen csoportokkal. A közös tevékenység során ismerte meg és sajátította el a kutatási, elemzési és művelettámogatói módszereket. A béketámogató műveletek fontos tapasztalata, hogy a kulturális érzékenység/tudatosság mára fontos elemévé vált a korszerű katonai gondolkodásnak.

Molnár Zsolt ezredes, a Ludovika Zászlóalj parancsnoka *Kulturanropológia harci körülmények között* című előadásában arra a kérdésre kereste a választ, hogy valójában mit is jelent a kulturanropológia egy katonai vezető számára. A válasz – az előadó véleménye szerint – a személyek és közösségek közötti viszonyok kialakulása, formálódása, azok hatásai együttes tanulmányozásának lehetősége; az így szerzett ismeretek befolyásoló tényezőként való megjelenése a katonai műveletek tervezése során. A kulturanropológia – mint a katonák és a helyi lakosság közötti együttműködés növelésének a kulcsa – tehát sok esetben a siker kulcsfontosságú tényezőjévé léphet elő, ami biztosíthatja a feladat sikeres végrehajtását; szélesíti a látókört, megkönnyíti az idegen környezetbe való beilleszkedést; megmentheti a katonáink életét. Az előadó felidézte legutóbbi missziós beosztásának tapasztalatait. Egy olyan csoport parancsnoka volt, amely amerikai katonákkal együtt az afgán nemzeti hadsereg egy egységét képezte ki fegyveres katonai műveletekre, majd a kiképzés után közös műveletekben vettek részt a tálibok ellen. E helyzetben biztosítottak voltak számára a „résztvevő megfigyelés” alkalmazásának feltételei, hiszen együtt éltek a kiképzendő afgán katonákkal és együtt készültek a harci bevetésekre. Ennek során belülről ismerték meg az afgán emberek (igaz, csak egy speciális szubkultúra) szokásait, értékeit és értékrendjét, normáit, gesztusait. Az afgánok megismerése mellett közel kerültek kiképző társaikhoz, az amerikai katonákhoz is.

Dr. Boldizsár Gábor ezredes *A kulturális antropológia a jövő tisztképzésében* című előadásában felhívta a figyelmet a kulturális antropológiai ismeretanyag tisztképzésbe történő beépítésének fontosságára. Annál is inkább, mivel a frissen avatott hadnagyok 1-2 év eltelte után már részt vesznek a nemzetközi missziókban, s alegységparancsnokként felelősek beosztott katonáik felkészítéséért, kiképzéséért, műveleti tevékenységeikért. Fontosnak tartotta megjegyezni, hogy a kulturális antropológia révén megszerezhető ismereteket nemcsak az ellenfél jobb megismerésére lehet használni. Ez a tudásanyag segít abban is, hogy jobban megismerhessük a műveleti szövetségeseinket is. Mindez jelentősen hozzájárulhat a katonai művelet sikeréhez, nemkülönben a veszteségek csökkentéséhez is

Dr. Besenyő János alezredes, az MH Geoinformációs Szolgálat osztályvezetője, az afrikai földrész eddigi és a jövőben várható konfliktusaiból, a magyar katonák afrikai szerepvállalásai tapasztalatainak felidézéséből kiindulva fogalmazta meg a kulturális antropológia felismerési felhasználásának lehetőségeit. Személyes tapasztalatai alapján igen fontosnak tartotta az adott műveleti terület humánviszonyainak előzetes feltérképezését, a helyi lakossággal való kapcsolatok kiépítését; a feladatra való felkészülés során a rendelkezésre álló ismeretanyagok elemzését, ennek érdekében segédanyagok összeállítását. Javasolta a CIMIC funkcionális szakértői csoportok tagjai speciális felkészítését az afrikai missziókban szolgáltak bevonásával, továbbá szakértői bázis létrehozását kormányzati és nem kormányzati szervek, civil egyetemek és kutatók bevonásával.

* * *

A dr. Kotics József által vezetett délutáni blokkban számos értékes, részben a korábbi előadásokra reagáló hozzászólás hangzott el. Magyar István alezredes, egyetemi tanársegéd hozzászólásában utalt arra, hogy információt szerezni azokról is kell,

akikkel misszióban együtt szolgálunk. Saját, gazdag missziós tapasztalataiból néhány fontosat felidézve tanácsolta a külszolgálatba készülőknek, hogy *franciával ne álljanak le vitatkozni; oroszral ne álljak le inni; valamint ha kínai a sofőrjük, készüljenek a halálra...* Úgy vélte, hogy a kulturális antropológia tudástárának igénybe vétele nélkülözhetetlen a szolgálati feladatok végrehajtása során. Amint fogalmazott, ez a tudás „a béke megnyeréséhez kell”.

Dr. Matus János egyetemi tanár elmondta, hogy az ember középpontba állításával a kulturális antropológia lényeges segítséget nyújt a békefenntartó műveletek végrehajtásához. Ebben a tekintetben összhangban van a kritikai biztonsági kutatók által feltárt ismeretekkel, amelyek a konfliktusok és válságok kezelésével összefüggésben ugyancsak az ember fontosságát, érdekeinek nagyobb figyelembe vételét javasolják. Utóbbiak megállapításai szerint a biztonsággal kapcsolatos korábbi felfogások túlzottan az államra koncentráltak és figyelmen kívül hagyták az egyént. A konfliktusok keletkezésének forrása az emberi szükségletek kielégítlensége. A szükségleti szféra tehát az, amelyben a különböző kultúrákhoz tartozó emberek leginkább hasonlítanak egymásra, ezért – megfelelő segítséggel – viszonylag könnyen egyetértésre juthatnak egymással. A kultúra az értékek kategóriájába sorolható és ellentétes vélemények forrásának tekinthető. Fontos kutatási téma lehet a jövőben a kulturális különbségek vitákat és konfliktusokat generáló hatása

Loderer Balázs szerződéses hadnagy arra emlékeztetett, miszerint a különböző CIMIC-beosztásokban tevékenykedő szakemberek azzal töltik el a legtöbb időt a műveleti területen, hogy különböző civil személyekkel és szervezetekkel létesítenek kapcsolatokat. A műveleti terület azon részein, ahol nem folynak harcok, szinte azonnal megjelennek a különböző, zömében észak-amerikai és nyugat-európai segélyszervezetek képviselői. A missziós katonai szervezetek és a segélyszolgálatok kirendeltségei közötti együttműködés a biztonság, a logisztika, a kölcsönös információ-megosztás, a rendszeres konzultáció, a közös tervezés, a koordinált erőfelfejtés, a közös projektek és a rendszeres kapcsolattartás körül mozog. Ezt látva alkotta meg a „Függetlenségi, biztonsági, logisztikai dilemma” elnevezésű elméleti háromszöveget a missziós területek civil szervezetei sajátosságainak kutatására. E séma segítségével modellezhetővé válik a civil szervezetek viselkedése missziós területen. Hozzátette, hogy a résztvevő megfigyelés, mint alapvető módszer fontos, de ahhoz force-protection (erők megóvása) is kell. Ha ugyanis a hadműveleti területen egy magyar antropológus el-esik, az jelenleg 50%-os veszteséget jelent a szolgálatnak...

Dr. Törő Lajos, az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának egyetemi docense hozzászólásában kiemelte, hogy a modern hadügyi gondolkodás és a kulturális, civilizációs jellemzők ismeretének és tudatos felhasználásának kérdése fontos szempont a közszolgálati egyetemen folyó oktató-nevelő munkában. A helyi háborúk és a kulturális antropológia viszonyával kapcsolatban hangsúlyozta, hogy az erőszak, a háború, a konfliktus erői kiszámíthatatlanabbá válva, új módon törtek felszínre helyi háborúk, etnikai konfliktusok és polgárháborúk formájában. A helyi háborúk tapasztalatai alapján önmagában a civilizációs, vallási indíték nem generál fegyveres konfliktust. Ugyanakkor egy háború más konkrét előzmények és okok miatti kirobbanásakor ezekben a térségekben elemi erővel törnek fel a népek, a nemzetek, az etnikumok, a vallások és vallási irányzatok közötti történelmileg elfojtott

feszültségek és indulatok. A kisháborúk tapasztalataként megállapítható, hogy minél elemibb szinten jelentkeznek a konfliktusok, a kulturális tényezőnek annál nagyobb jelentősége van a politikai, a gazdasági, a katonai érdekek mellett. Éppen ez az a körülmény, amely megismerésre és tanulmányozásra méltóvá emeli a válsággócok kulturális, civilizációs, vallási hátterét. Kizárólag fegyverrel nem lehet tartós, maradandó győzelmet aratni. Párbeszédre (is) kell törekedni, amely előfeltételezi a szemben álló fél, az ellenség vallásának, szokásainak, hagyományainak, erkölcsi normáinak ismeretét és tiszteletét. Ez a konferencia bizonyosságát adta annak a felismerésnek, hogy a mai helyi háborúk sajátosságainak feltárásában helye van a kulturális antropológia tudományának, szükség van azokra az információkra, amelyek birtokában gyakorlati lépéseket téve csökkenteni lehet a háborús áldozatok számát, mindjobban lerövidítve a háborús időtartamot, megoldást keresve a háborút kiváltó okok megszüntetésére.

Dr. Harai Dénes, az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának egyetemi tanára Max Weber *A Protestáns etika és a kapitalizmus szelleme* című klasszikus tanulmányát idézte. Weber ebben foglalkozott azzal a problémával, hogy hogyan alapozta meg a polgári, ipari társadalmat egy kulturális faktor: a protestáns etika. Napjainkban is a kultúra biztosíthatja azt a belső stabilitást, amely nélkül nincs megbízható, tartós teljesítmény sem a parancsnoki, sem más munkában. A külső feltételek tartós instabilitása megbonthatja a kulturális értékeket, ami zavart okozhat az ember belső stabilitásában is. A professzor kiemelte, hogy a nyugati és az iszlám világ közötti konfliktusok mögött eltérő kulturális különbségek is gyökereznek.

* * *

Az előadók és a hozzászólók egyetértettek abban, hogy a háború a feszültségek felszínre törésének szélsőséges osztálya. A háborúban minden tárgynak, dolognak, embernek van egy "ellenségességi együtthatója", amelynek hatására a lappangó (a kultúra részéről gyakran elfojtott) ellentétek kiéleződnek; az előítéletek destruktív tettekké válnak; strukturálisan szétforgácsolódik, disszociálódik az ember és közössége.

A különböző elméleti-gyakorlati háttér és az eltérő nézőpontok ellenére valamennyi előadó egyetértett abban, hogy a hadtudománynak és a Magyar Honvédségnek szüksége van a kulturális antropológiára, mint határterületi tudományágra, amely segítségével sikeresebbé tehető az alacsony intenzitású katonai műveletekben való közreműködés. A kulturális antropológia speciális ismeretanyaga és módszerei segítenek jobban megismerni és megérteni a műveleti környezetet, a szövetségeseiket, a helyi társadalmat és annak közösségei szokásait, igényeit, szükségleteit. Segít megérteni és elfogadtatni az idegen katonai jelenlétet, csökkenti a súrlódásokat, konfliktusokat, segíti a helyi társadalom és gazdaság építését, fejlődését. Fontos információkkal segítheti a katonai műveletek előkészítését, tervezését. Hozzájárul az ellenséges fegyveres tevékenységek lakosság általi támogatottságának csökkentéséhez, ezzel mérsékli a béketámogatók veszteségeit.

A kulturális antropológia segítheti a katonai vezetőt a feladatra való sikeres felkészítésben, a hatékony megoldások kiválasztásában. Hadműveleti területen a katonai antropológus feladata igen összetett és veszélyes, mert szélsőséges, abszurd helyzetekben találkozhat a helybeli emberekkel, akik elvesztették uralmukat a saját

valóságuk fölött. E helyzetben az antropológust a viselkedése teszi szakmailag hitelessé vagy hiteltelenné.

A műveleti terület humán környezetének megismerésére más társadalomtudományi területeket is célszerű bevonni, már a katonai művelet tervezési fázisában is. A katonai vezetők felkészítésében mással nem helyettesíthető, fontos feladata van az olyan tárgyaknak, mint a katonapedagógia, pszichológia, a hadtörténelem, politikatudomány, a hadijog, vagy a hadügy szociológiája, amely a hadszíntérrel, a harc megvívásával és a harcvezetés szociológiai kérdéseivel foglalkozik. A hadtudomány és a kulturális antropológia együttműködésének további mélyítése eredményeképpen nálunk is kialakulhat, meghonosodhat a „katonai antropológia”.

* * *

Zárszavában Kotics professzor kiemelte a kulturális antropológia és a hadtudomány közötti együttműködés hasznosságát, a jelen tanácskozáson megvitatott témák további mélyítésének fontosságát. Úgy vélte, hogy a két egyetem eredményes szakmai együttműködést valósít meg. Ebbe a keretbe illeszkedik a jelen konferencia is. Javasolta, hogy a jövőben már egy-egy konkrét területre, feladatra, problémacsoportra összpontosítva szervezzenek a mostanihoz hasonló rendezvényeket.

Az NKE tudományos konferenciasorozata 2013-ban is folytatódik. A TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0001 *Kockázatok és válaszok a tehetség gondozásban* (KOVÁSZ) projekt keretében várhatóan a továbbiakban is sok színvonalas, érdekes, jelentős tudományos tartalommal bíró rendezvényre kerül sor.